

## Zagadnienie świerka odpornego na działanie opieńki

Opieńka stanowi na terenie Karpat Zachodnich, Podkarpacia i Sudetów czynnik stawiający pod znakiem zapytania egzystencję drzewostanów świerkowych. Słuszną konsekwencją tego stanu rzeczy są konferencje w sprawie opieńki, zorganizowane przez Polskie Naukowe Towarzystwo Leśne w Krakowie (16.VI.1951 r.), przez Krakowski Okręg Lasów Państwowych (Krynica, 21.I.1952 r.) i przez Instytut Badawczy Leśnictwa (Warszawa, 4.12.1952 r.) oraz powołanie do życia Stacji Walki z Opieńką w ramach Instytutu Badawczego Leśnictwa, w Krynicy w październiku 1951 roku. Przypuszczać należy, że ze względu na wagę zagadnienia Stacja zostanie w niedalekiej przyszłości powiększona i rozbudowana do rzędu zakładu badawczego.

Zagadnienie zwalczania opieńki wkracza na najbardziej właściwe tory, na tory badań naukowych prowadzonych w sposób kompleksowy w Stacji Zwalczania Opieńki i w zainteresowanych zakładach Instytutu Badawczego Leśnictwa oraz uczelni akademickich (Zakład Fitopatologii Wyższej Szkoły Rolniczej w Poznaniu i Zakład Fitopatologii i Mykologii Wyższej Szkoły Rolniczej we Wrocławiu).

Problem zwalczania opieńki stanowi zagadnienie trudne i skomplikowane. Prowadzone obecnie prace badawcze zmierzają do zbadania biologii i ekologii opieńki i współdziałających z nią innych gatunków grzybów, gdyż stanowi to punkt wyjściowy dla badania i określania metod profilaktyki i zwalczania. Doświadczalne prace terenowe mają na celu wstępne opracowanie niektórych metod zwalczania tego groźnego dla lasu szkodnika. Należy sobie zdać sprawę, że wszystkie te prace stanowią konieczne i nieodzowne ogniwo wstępne długofalowej akcji badawczej, nie mogą jednak dać w krótkim okresie czasu decydujących osiągnięć i rozwiązań.

W parze z pracami badawczymi idzie kształtowanie się poglądów i opinii terenowych pracowników leśnych oraz terenowych organów administracji lasów państwowych. Wydaje się, że obecne poglądy nurtujące w terenie można ująć w następujący sposób:

1. Opieńka jest zjawiskiem wtórnym, wynikającym z nierozważnego wprowadzenia jednolitych drzewostanów świerkowych na niewłaściwych, zbyt żyznych dla świerka siedliskach.

2. Konieczny jest nawrót do drzewostanów mieszanych z położeniem nacisku na jodłę i buka jako zasadnicze tło przyszłych drzewostanów.

3. Świerk zajmujący w obecnej chwili dominujące stanowisko powinien wejść w skład przyszłych drzewostanów w charakterze składnika ograniczonego ilościowo, jednak równouprawnionego z jodłą i z bukiem. Ze względu na posiadaną w obecnej chwili przewagę, świerk zapewni sobie właściwy udział przez samosiew, bez starań ze strony leśnika, który musi się raczej troszczyć o ewentualne ograniczenie nadmiernego udziału świerka w odnowieniach niż o jego wprowadzenie i pielęgnowanie w uprawach.

Nawrót do mieszanych drzewostanów o składzie odpowiadającym możliwościom produkcyjnym siedliska jest rzeczą słuszną. Niesłusznym natomiast momentem może się stać negatywne ustosunkowanie do zagadnienia odnowień świerkowych. Trzeba sobie zdać sprawę, że samosiewy świerkowe będą w ogromnej większości przypadków pochodzić z drzewostanów wyprodukowanych z obcego nasienia. Jest rzeczą w dużym stopniu wątpliwą, czy powstałe na tej drodze młodniki i domieszki dadzą początek pokoleniu świerka dostosowanego do danych warunków siedliska i odpornego na działanie opieńki.

Z drugiej strony w rejonach górskich spotyka się jeszcze resztki pierwotnych, rodzimych drzewostanów świerkowych lub świerkowo-jodłowych. Jako przykład przytoczyć można mieszany drzewostan świerkowo-jodłowy w nadleśnictwie Krynica (leśnictwo Mochnaczka, uroczysko Mrokowiec). Na powierzchni kilkudziesięciu hektarów występuje tu w zmieszaniu z jodłą świerk w wieku około 150 lat. Ze względu na odległe i mało dostępne położenie trudno przypuszczać, by drzewostan ten, który powstał około 1800 r., pochodził z obcego, importowanego nasienia. Należy zatem przyjąć, że jest to typ dostosowanego do danych warunków siedliskowych drzewostanu pierwotnego. Wskazują na to także cechy zewnętrzne świerków, a więc ich odmienny niż w sztucznie wprowadzonych drzewostanach świerkowych pokrój, kora o barwie wpadającej w czarny odcień, duże wymiary wysokości, duża miąższość drzew oraz wąskosłistość, a nawet rezonansowa jakość drewna.

Według wszelkiego prawdopodobieństwa w drzewostanie tym zarówno świerki jak i jodły są opanowane przez opieńkę, mimo to osiągnęły one wysoki wiek i (mimo swej przeszłorębności) wykazują zdrowy wygląd. Można zatem przypuszczać, że świerki te stanowią odmianę odporną na działanie opieńki. Podobnych drzewostanów szczątkowych można znaleźć więcej zarówno na terenie nadleśnictwa Krynica, jak też w innych sąsiednich i dalej położonych terenach górskich.

W większości przypadków są to drzewostany przeszłorębne, które w miarę rozbudowy dróg w ciągu niedługich lat znikną z terenu, a wraz z nimi zniknąć może bezpowrotnie odmiana świerka, dostosowana do miejscowych warunków, odporna na opieńkę i reprezentująca wysokie walory techniczne.

Wydaje się rzeczą słuszną i uzasadnioną, by tę przypuszczalną odmianę utrwalić i zachować jako cenny element składowy przyszłych drzewostanów. Realizacja tego zadania wymaga następujących zabiegów:

- 1) inwentaryzacji drzewostanów o charakterze pierwotnym i zbadania ich pod względem biologicznym (ekologicznym), hodowlanym i technicznym;
- 2) opracowania najbardziej racjonalnych form użytkowania, opartych na dążeniu do możliwie długiego utrzymania ich na pniu;
- 3) wydzielenia drzewostanów nasiennych;
- 4) zorganizowania racjonalnego zbioru szyszek oraz racjonalnego pozyskiwania nasion w miejscowych wyłuszczeniach, w celu uniemożliwienia pomieszania z nasionami innego pochodzenia;
- 5) obsiewu tym nasieniem i troskliwego pielęgnowania rozsadniaków;
- 6) wykorzystania tak wyprodukowanego materiału sadzonkowego jako domieszki w uprawach o charakterze gospodarczym i doświadczalnym.

Należy przypuszczać, że wyprodukowane w ten sposób uprawy zostaną zaatakowane przez opieńkę, prawdopodobnie jednak wykażą tę samą odporność, jaka cechowała drzewostan macierzysty.

Tego rodzaju program pracy stwarza płaszczyznę do rozwinięcia interesującej i celowej współpracy między instytucjami o charakterze naukowo-badawczym a administracją terenową, racjonalnej współpracy między naukowcami i praktykami. Współpraca w tej dziedzinie da niewątpliwie poważne osiągnięcia natury naukowej i gospodarczej. Chodzi jednak o to, by realizację tych zadań zapoczątkować możliwie natychmiast, gdyż obszar drzewostanów z udziałem rodzimego świerka maleje z każdym rokiem, tym samym zaś kurczą się możliwości rozwinięcia akcji na większą skalę. Osiągnięcie pozytywnych wyników dałoby w ręce leśnika łatwy sposób ograniczania szkód wyrządzanych przez opieńkę; nie zmniejsza to oczywiście konieczności prowadzenia metodycznych prac badawczych na innych odcinkach.

Wydaje się, że w podobny sposób należałoby postawić zagadnienie także na terenie północnego zasięgu świerka.

## ВОПРОС ОБ ЕЛИ, УСТОЙЧИВОЙ ПРОТИВ ПОВРЕЖДЕНИЯМ ВЫЗЫВАЕМЫМ ОПЁНКОМ

### К р а т к о е   с о д е р ж а н и е

Еловые насаждения в области Западных Карпат и Судетов поражены опёнком (*Armillaria mellea* Quel), который угрожает их существованию. Разрушающая деятельность опёнка особенно ярко выступает в еловых насаждениях, выращенных из семян иностранного происхождения. На ряду с такими насаждениями можно встретить остатки родимых девственных пихто-еловых лесов, в возрасте приблизительно 150 лет, тоже пораженных опёнком, но на вид здоровых. По этому можно предполагать, что эта ель есть родимой разновидностью, устойчивой против повреждениам ызываемым опёнком.

Возникает вопрос о необходимости тщательного исследования этих насаждений, взятия их в опеку и использования собранных семян для производства смешанных лесных культур. Надо предполагать, что культуры эти проявят, относительно опёнка, такую же самую устойчивость, какой означались насаждения из которых были собраны семена.

## THE PROBLEM OF THE SPRUCE RESISTANT TO THE ACTION OF THE HONEY-FUNGUS.

### S u m m a r y

Spruce stands in Western Carpiathian and Sudeten mountains are being preyed by the honey-fungus (*Armillaria mellea* Quel) which threatens their very existence. The destructive aczion of the honey-fungus is strongest in spruce stands grown from imported seed. Beside such stands we come across the remnants of the native primeval fir and spruce forests which are about 150 years old and though also showing the presence of the honey-fungus have a healthy lock. It may be supposed that these spruce trees are a native variety resistant to the acion of he honey-fungus.

It is necessary to examine these stands carefully to protect them and to use their seed in mixed forest cultures. It is to be supposed that these cultures will prove resistant to the action of the honey-fungus in the same degree as their parent stand.